

Molt soroll de boixets...

ROSER LATORRE

Molt soroll de boixets i poc sentit de la llengua

Bé, ens hem pres la llibertat d'al·terar el contingut d'aquest refrany tan musical –*molt soroll de boixets i poca punta, o molts boixets i poques puntes*– pensant en aquelles maneres de dir il·lògiques o grotesques que tant sovintegen, i alhora perquè ens ha vingut el record d'una frase sentida a un historiador de casa nostra: **Era com fer una punta de boixí*. Vet aquí un encreuament curiós i involuntari de dos mots –*coixí i boixet*– fet, suposem, per desconeixement del vocabulari propi. Una puntaire hi hauria somrigut. Però, encara que no siguem puntaires, fóra bo de saber què és un boixet; altrament, de què ens servirà l'adagi, si no sabem què diem?

El diccionari Fabra, dins l'entrada *coixí*, ens parla del *coixí de fer puntes*:

Coixí cilíndric, ple de palla, sobre el qual s'estén el patró i van clavant-se les agulles en fer les puntes.

I, a l'entrada *boixet*, llegim:

Pal petit tornejat de fusta de boix emprat per a fer puntes.

El *Diccionari català-valencià-balear* descriu el *boixet* així:

Peça tornejada de fusta, de vidre o de metall, de forma de boix de morter, però molt més petita, que serveix per¹ fer randes al coixí i fa l'ofici de fusset, de rodet per al fil i de contrapès.

Aquests boixets, que ballen entre els dits de la puntaire a mesura que els mou per fer la punta, van copejant-se amb un sorollet característic. Pot ser, és clar, que la puntaire mogui molt els boixets però que, per manca de destresa, la punta no avanci. Doncs, **MOLT SOROLL DE BOIXETS...** Una dita que sol aplicar-se a l'actitud d'aquelles persones que es mouen o parlen molt sense

que se'n vegin resultats pràctics. També s'empra com a comentari quan s'ha parlat molt d'una cosa o s'hi ha donat massa importància.

El refrany castellà que hi deu correspondre: «mucho ruido y pocas nueces, ser más el ruido que las nueces», té també equivalents catalans, segons els diccionaris: **MOLT SOROLL I POQUES NOUS** (*Diccionari català-valencià-balear*) o **ÉSSER MÉS EL SOROLL QUE LES NOUS** (*Diccionari castellà-català de la Gran Enciclopèdia Catalana*). No oblidem, però, l'adagi dels *boixets*, tan genuí.

Deixem les labors artístiques per reprendre la crítica de les frases fetes, malmeses o calcades del castellà. La font, com de costum, ha estat la ràdio o la televisió.

Vegem, a tall d'exemple, la següent:

—**Al teu amic li han retret la Seca i la Meca.*

No s'entén, és clar. Què hi tenen a veure, els retrets, amb la Seca (la casa on es batia i fabricava la moneda) i la Meca (la ciutat santa dels musulmans)? La locució tan coneguda **ANAR DE LA SECA A LA MECA**, o bé **CÓRRER LA SECA I LA MECA**, o, encara, **CÓRRER LA SECA, LA MECA I LA VALL D'ANDORRA** –és a dir, viatjar molt, anar d'ací d'allà– ha estat modificada, emprada erròniament i sense sentit.

I, de les calcades del castellà:

—**Quan parla aquest polític, ja se sap: una de cal i una de sorra.*

—**Estava amb el cor en un puny.*

—**Li han dit el premi amb la boca petita.*

En els diccionaris castellans trobem, efectivament, aquestes expressions:

— «Una de cal y otra de arena.»

— «Con el corazón en un puño.»

— «Con la boca pequeña (chica o chiquita).»

(Vegeu *Diccionario de uso del español*, de María Moliner).

Si refem, doncs, les frases calcades substituint les expressions forasteres per les catalanes corresponents, tindrem:

—**QUAN PARLA AQUEST POLÍTIC, JA SE SAP: UNA DE FREDA I UNA DE CALENTA.**

—**ESTAVA AMB L'AI AL COR** (o bé: **SE'M TRENCAVA EL COR, SE M'ENCONGIA EL COR**).

—**LI HAN DIT EL PREMI NOMÉS DE BOCA.**

Altres vegades, les maneres de dir, sense pertànyer a cap frase feta, resulten còmiques per algun mot o alguna expressió que s'hi ha introduït. Vet aquí uns altres exemples:

—**Aquells homes s'alimentaven de fulles i de talls; i de res més.*

Si això era així, devien anar bastant ben alimentats. En realitat, el mot *talls* és una mala traducció del castellà «*tallos*», equivalent a la paraula *tiges* del català. Essent així, el **res més** era justificat...

—**Els mestres estan obligats a baremar el seu alumnat.*

Hi ha ocasions en què la fonètica ens pot traïr. *Baremar* i *veremar* són dos mots homòfons en la major part del domini lingüístic català. Si sentim aquella frase i no la llegim, no podem evitar d'imaginar-nos els alumnes convertits en ceps curulls de raïms. O, encara pitjor, si llegim el sentit figurat de *veremar* en el *Diccionari català-valencià-balear*, veurem que diu:

Privar d'allò que constitueix el bé; prendre els habitants d'una ciutat.

I l'exemple:

O com és stada veremada e buydadda de tot bé la trista ciutat nostra (Villena, *Vita Chr.*, c. 135).

¿No hauria valgut més, defugint aquesta tendència a crear nous verbs, recórrer a una frase verbal amb el verb *fer*, i dir: **ELS MESTRES ESTAN OBLIGATS A FER UN BAREM DEL SEU ALUMNAT?** ♦

¹ *Servir per* demana la preposició A, però en l'exemple d'aquest diccionari (*serveix per fer randa al coixí*) no hi és, segurament per descuit.